

Sağlıklı gebelikte glukoz metabolizması

Dr.Canan ERSOY

Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi

İç Hastalıkları Anabilim Dalı

Endokrinoloji ve Metabolizma Hastalıkları Bilim Dalı

20 NİSAN 2017
GİRNE

Sunum Planı

- Gebelikte fizyolojik ve metabolik değişikliklerin amacı
- Glukoz metabolizmasında plasentanın görevi
- Gebelikte lipid ve protein metabolizması
- Gebelikte glukoz metabolizması ve insülin direncinde plasental hormonların ve inflamatuvar sitokinlerin etkileri
- Gebede hipo ve hiperglisemiye yatkınlığı nedenleri

Sağlıklı gebelikte glukoz metabolizması

- Gebelikte pek çok fizyolojik ve metabolik değişiklik meydana gelir
- Bu değişiklikler konsepsiyonu takiben başlar ve doğuma kadar devam eder
- Doğumdan sonra hemen tamamen normale döner
- Değişikliklerin amacı adaptasyon sağlayarak anne ve fetüsün gebelik boyunca ihtiyaçlarını karşılamaktır

Sağlıklı gebelikte plasentanın glukoz metabolizmasındaki görevleri

- Annenin karbonhidrat, lipid ve protein metabolizmasını etkileyen plasental hormonları salgılamak
- Fetüse glukoz, yağ ve proteinlerin geçişini kontrol etmek
  - Plasenta glukoz, aminoasit ve ketonların geçişine izin verirken büyük lipid partiküllerine geçirgen değildir

Sağlıklı gebelikte glukoz metabolizması

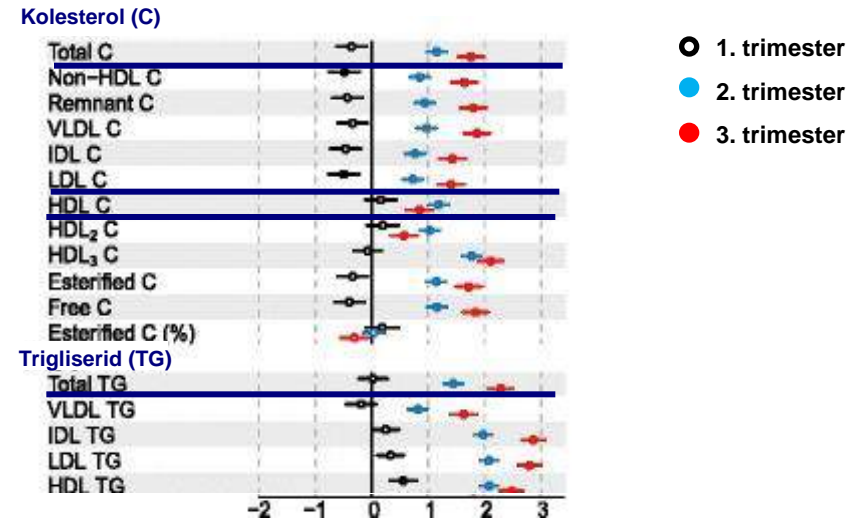
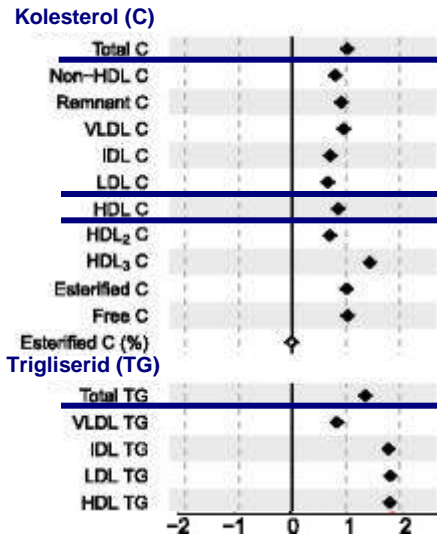
- Gebelikte, annenin fizyolojisi öncelikle plasental hormonlardan etkilenir
- Bu hormonlar glukoz, lipid ve protein metabolizmasını etkiler ve **fetüsün besin ve enerji ihtiyacını karşılar**

Sağlıklı gebelikte lipid metabolizması

- Gebeliğin 3. trimesterinden itibaren trigliserid düzeyleri 2 kat, total ve LDL kolesterol düzeyleri % 30-50 artar
- Trigliserid artışı ↑ hepatik lipaz ve ↓ lipoprotein lipaz aktivitesi ile ilişkilidir
- HDL kolesterol düzeyleri başlangıçta artarken, 3. trimesterde azalır

Gebeliğin metabolik profili: Lipid değişimleri

- Finlandiya, toplum bazlı 3 kohort çalışmasının (1997 kuzey Finlandiya doğum kontrol çalışması, 2001 Cardiovascular Risks in young Finns, FINRISK 1997) verilerinin değerlendirildiği kesitsel çalışma
- 24-49 yaş arası 4260 kadın, 322 gebe

Gebe olan (n:322), olmayan (n:3938)
● $p < 0.0008$, ● $p \geq 0.0008$

1. trimester(n:48), 2. trimester(n:116), 3. trimester(n:67)

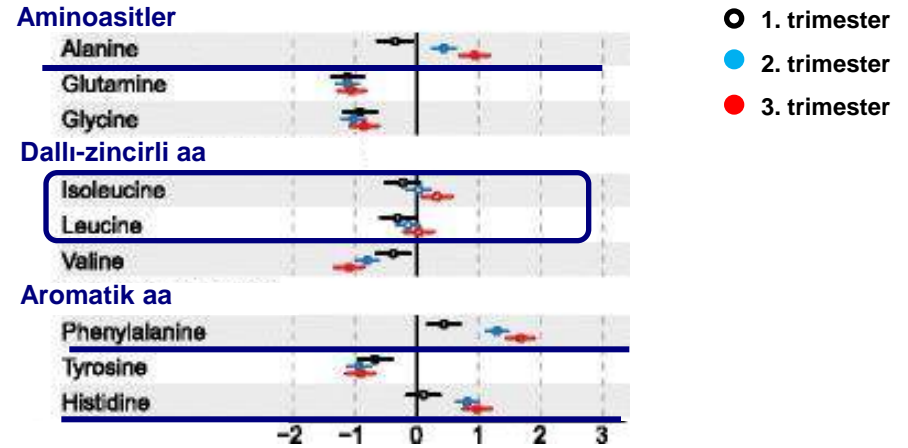
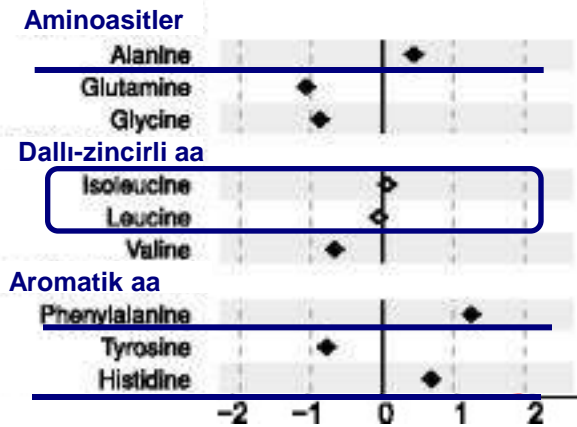
Sağlıklı gebelikte protein metabolizması

- Büyüyen fetüs, plasenta ve annedeki değişimler (uterusta büyüme, kan komponentlerinin hacminde artış) ihtiyacı arttırır
- Gebelik boyunca farklı aminoasitler hem plasental olarak fetüse geçer hem de fetüs tarafından sentezlenir
- Gebelikte protein alımını artırmak önemlidir
- Günlük alım 60 gram olmalıdır

Gebeliğin metabolik profili: Aminoasit değişimleri

- Finlandiya, toplum bazlı 3 kohort çalışmasının verilerinin değerlendirildiği kesitsel çalışma, 24-49 yaş arası 4260 kadın, 322 gebe

Gebe olan (n:322), olmayan (n:3938)
● $p < 0.0008$, ○ $p \geq 0.0008$

1. trimester(n:48), 2. trimester(n:116), 3. trimester(n:67)

Sağlıklı gebelikte insülin direnci

■ Glukoz metabolizmasını etkileyen başlıca hormonlar

- Human koryonik somatomammotropin (hCS ya da hPL)
- Plasental growth hormon
- Progesteron
- Östrojen
- Kortikotropin salgılatıcı hormon (ACTH ve kortizol)

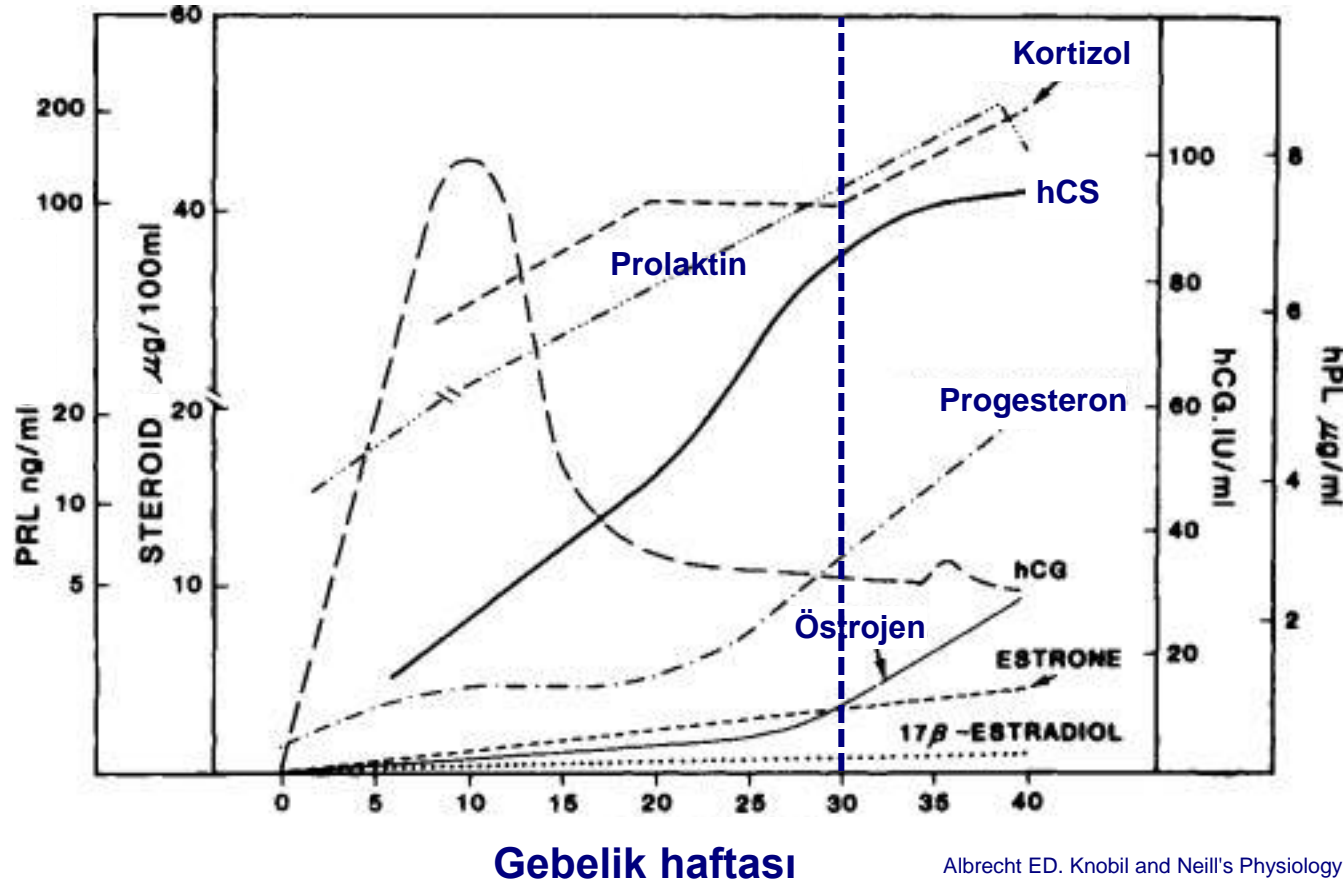
-
- Prolaktin
  - Kortizol

Sağlıklı gebelikte insülin direnci

- Plasentadan salgılanan diğer büyüme faktörleri
  - İnsülin benzeri büyüme faktörü (IGF)
  - Plasental büyüme faktörü (PGF)
  - Vasküler endotelyal büyüme faktörü (VEGF)
  - Fibroblast büyüme faktörü (FGF)
  - Epidermal büyüme faktörü (EGF)
  - Platelet derive büyüme faktörü (PDGF)

Sağlıklı gebelikte insülin direnci

- Glukoz metabolizmasını etkileyen başlıca hormonlar

Gebelikte hormonal değişikliklerin glukoz ve insülin metabolizması üzerine etkileri

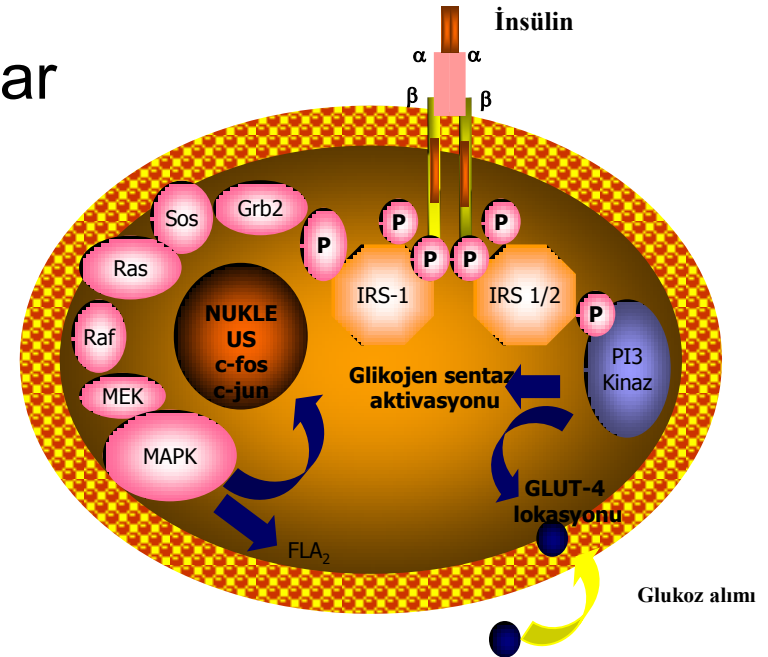
Human koryonik somatomammotropin	İnsülin duyarlılığı ↓ İnsülin salgısı ↑ İnsülin sentezi ↑ Glukoz oksidasyonu ↑ Beta hücre sayı ve kitlesi ↑
Progesteron	Glukoz transportu ↓ İnsülin bağlanması ↓
Östrojen	İnsülin konsantrasyonu ↑ İnsülin bağlanması ↑
Kortizol	İnsülin direnci ↑ İnsülin reseptör fosforilasyonu ↓ IRS-1 ↓

Sağlıklı gebelikte insülin direnci

- hCS gebeliğin 30. haftasında pik düzeye ulaşarak maternal insülin direncinde önemli rol oynar.
- Prolaktin ve hCS beta hücre hiperplazisine neden olur.
Artan insülin direncini karşılayacak insülin salgısı sağlanmaya çalışılır.

Sağlıklı gebelikte insülin direnci

- Gebelikte postreseptör insülin direnci geliştiği düşünülmektedir
- İnsülin duyarlı dokularda glukoz transportunda rol oynayan reseptörlerdeki **postreseptör değişiklikler** insülin duyarlılığının bozulmasına yol açar
  - Tirozin fosforilasyonu ↓
  - IRS-1 ekspresyonu ↓
- GLUT-4 düzeylerinde azalma gösterilmiştir

Sağlıklı gebelikte beta hücre hiperplazisi ile ilişkili olası mekanizmalar

- Laktojenik hormonlar prolaktin reseptörleri aracılığı ile seratonin sentezinin hız kısıtlayıcı basamağına etki eder. Seratonin beta hücre kütleinin adaptif artışına yol açar
- Menin geni prolaktin aracılığı ile baskılanır, bu durum beta hücre proliferasyonuna yol açar
- Prolaktinin beta hücre ekspansiyonunu sağlaması için beta hücre transkripsiyon faktörü olan Fox M1'e ihtiyaç vardır

Kim H, Nat Med. 2010;16(7):804

Karnik SK, Science. 2007;318(5851):806

Zhang H, Diabetes. 2010;59(1):143

Sağlıklı gebelikte insülin

**hCS
Prolaktin**

Pankreatik beta hücrelerin hiperplazisi

İnsülin sekresyonunda artış

İnsülin duyarlılığında artış

**2. ve 3.
trimester**

İlerleyici insülin direnci

**İnflamatuvar
sitokinler
TNF- α**

Lipoliz ve ketoza eğilim

Sağlıklı gebelikte inflamatuvar sitokinler

- Gebelikte fetüsün devamlılığının sağlanması için inflamatuvar sitokinler tekrar programlanır.
- Plasental **TNF- α** yağ kütlesinden bağımsız olarak insülin direncinin en önemli belirleyicisidir.
- Plasental **leptin** yağ metabolizmasında önemli rol oynar. Leptinin anorektik etkisine hipotalamik düzeyde rezistans gelişir. İnsülin direncinin modülasyonunda etkisi olduğu düşünülse de mekanizması net değildir.

Sağlıklı gebelikte inflamatuvar sitokinler

- Adiponektin maternal ve fetal yağ dokusunda üretilir
- Maternal adiponektin düzeyleri gebelik boyunca azalır
- 3. trimesterde gebelik öncesi düzeylerin altına iner
- Bu değişiklik fetal büyümeyi uyarırken insülin direncinin artışında rol oynar.

Sağlıklı gebelikte insülin direnci ile ilişkili faktörler

- Öglisemik hiperinsülinemik klemp çalışması, 15 gebe, gebelik öncesi, erken gebelik (12-14 hafta) ve geç gebelik (34-36 hafta) dönemlerinde değerlendirilmiş

	Zayıf NGT	Obez NGT
Yaş (yıl)	33 ± 2	30 ± 1
Parite	1.2 ± 0.4	0.8 ± 0.2
Kilo (kg)	53.5 ± 1.4	76.8 ± 7.4*
BKİ (kg/m ²)	19.8 ± 1.0	27.3 ± 2.4*
Vücut yağ yüzdesi(%)	25.0 ± 1.6	36.6 ± 3.2*

* Zayıf normal glukoz toleransı (NGT) grubu ile karşılaştırıldığında, $p < 0.02$.

Sağlıklı gebelikte insülin direnci ile ilişkili faktörler

	Pregravid	Erken gebelik (12-14 hf)	Geç gebelik (34-36 hf)
hCG (IU/ml)	NA	42.4 ± 4.6	19.4 ± 4.0*
HPL (µg/ml)	NA	0.9 ± 0.1	7.8 ± 0.5*
Progesteron (ng/ml)	2.3 ± 0.9	31.5 ± 2.1†	137.5 ± 14.2*†
Estradiol (pg/ml)	132.6 ± 26.7	1814.5 ± 189.3†	11598.2 ± 863.5*†
Prolaktin (ng/ml)	10.6 ± 1.1	28.8 ± 1.8†	151.2 ± 8.8*†

† Pregravid ile karşılaştırıldığında, p < 0.01

* Erken gebelik ile karşılaştırıldığında, p < 0.01.

Sağlıklı gebelikte insülin direnci ile ilişkili faktörler

	Pregravid	Erken gebelik (12-14 hf)	Geç gebelik (34-36 hf)
Kortizol ($\mu\text{g}/\text{dl}$)			
Zayıf NGT	13.8 ± 1.4	17.3 ± 1.9	$32.3 \pm 2.2^*$
Obez NGT	8.7 ± 1.2	$15.5 \pm 2.2^*$	$30.0 \pm 3.9^*$
TNF- α (pg/ml)			
Zayıf NGT	1.58 ± 0.32	1.28 ± 0.11	$2.13 \pm 0.11^*$
Obez NGT	2.05 ± 0.66	1.70 ± 0.65	2.80 ± 0.72
Leptin (ng/ml)			
Zayıf NGT	7.9 ± 1.4	8.9 ± 0.8	11.6 ± 1.6
Obez NGT	23.1 ± 9.4	39.2 ± 13.5	36.4 ± 12.0

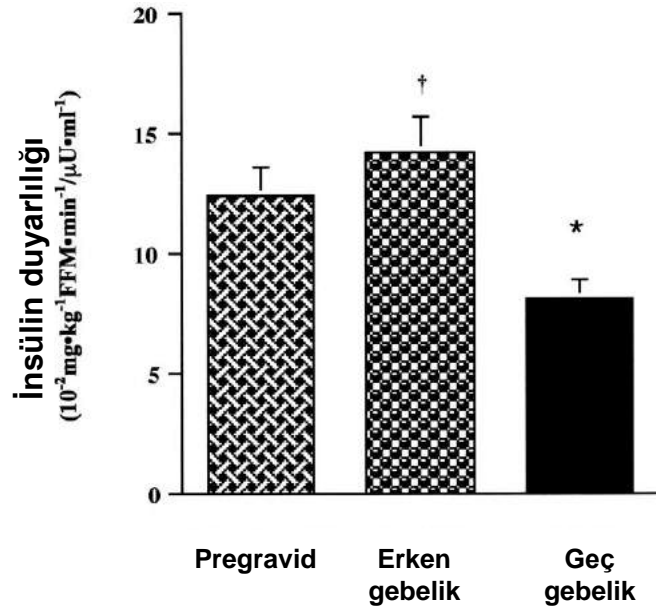
* Pregravid ile karşılaştırıldığında, $p < 0.01$

Sağlıklı gebelikte insülin direnci ile ilişkili faktörler

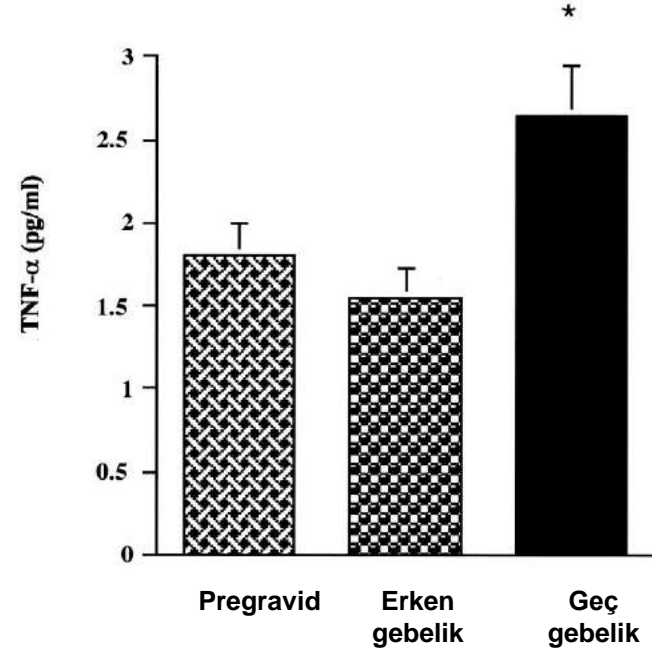
	Pregravid	Erken gebelik (12-14 hf)	Geç gebelik (34-36 hf)
IS_{KLEMP} ($10^{-2} \text{ mg} \cdot \text{kg}^{-1} \text{ FFM} \cdot \text{min}^{-1}/\mu\text{U} \cdot \text{ml}^{-1}$)			
Zayıf NGT	14.3 ± 1.3	17.4 ± 1.2	$9.9 \pm 0.5^*$
Obez NGT	14.2 ± 1.9	15.4 ± 3.1	$9.5 \pm 1.5^*$
Açlık glukoz (mg/dl)			
Zayıf NGT	90.4 ± 2.0	$83.6 \pm 1.2^*$	$81.0 \pm 0.9^*$
Obez NGT	93.2 ± 1.7	86.8 ± 1.8	$81.0 \pm 1.9^*$
Açlık insülin ($\mu\text{U}/\text{ml}$)			
Zayıf NGT	8.2 ± 0.9	6.1 ± 0.6	$10.7 \pm 0.9^*$
Obez NGT	9.0 ± 1.6	9.2 ± 3.0	$11.9 \pm 2.7^*$

* Pregravid ile karşılaştırıldığında, $p < 0.001$

Sağlıklı gebelikte insülin direnci ile ilişkili faktörler: TNF- α

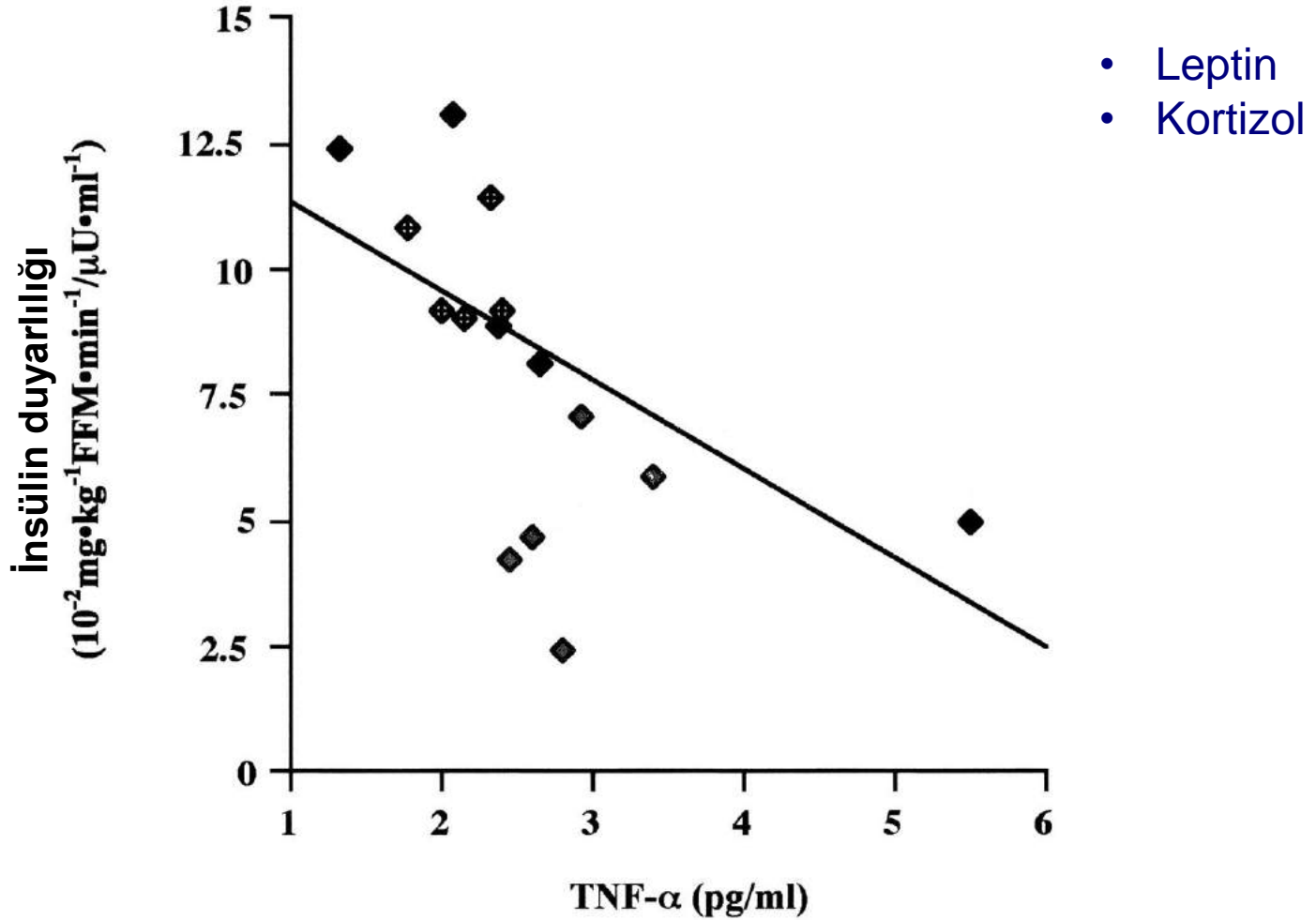
*Pregravid ile karşılaştırıldığında, $p < 0.02$
†Pregravid ile karşılaştırıldığında, $p < 0.0001$

*Pregravid ile karşılaştırıldığında, $p < 0.004$

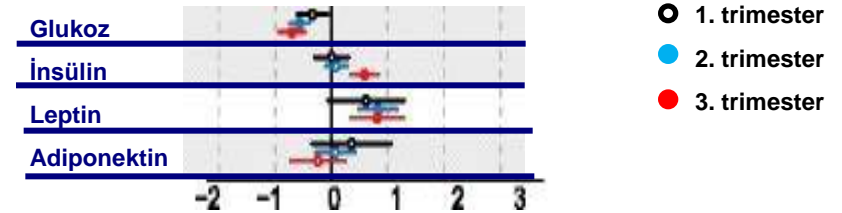
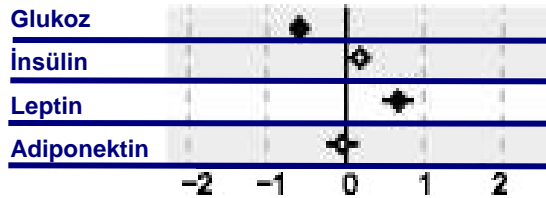
Sağlıklı gebelikte insülin direnci ile ilişkili faktörler: TNF- α

($r = -0.58$, $p < 0.02$)

Gebeliğin metabolik profili: Glisemik parametrelerin ve inflamatuvar belirteçlerin değişimleri

- Finlandiya, toplum bazlı 3 kohort çalışmasının verilerinin değerlendirildiği kesitsel çalışma, 24-49 yaş arası 4260 kadın, 322 gebe

Gebe olan (n:322), olmayan (n:3938)
● $p < 0.0008$, ○ $p \geq 0.0008$

1. trimester(n:48), 2. trimester(n:116), 3. trimester(n:67)

Sağlıklı gebelikte insülinin önemi

■ İnsülin ve insülin benzeri büyüme faktörleri

- Enerji metabolizması
- Hücre proliferasyonu
- Doku gelişimi
- Doku farklılaşması

için gereklidir

Sağlıklı gebelikte insülin

- İnsülin duyarlılığı gebelik boyunca azalır. 34-36. gebelik haftalarında gebelik öncesi durumun % 50-60'ı kadardır.
- İnsülin düzeyleri hem açlık hem de tokluk durumunda yüksektir
- Açlık insülin düzeyi %30 daha yüksektir
- Açlık glukoz konsantrasyonları % 10-20 daha düşüktür

Sağlıklı gebelikte glukoz metabolizması

- Gebede hem hipoglisemiye, hem hiperglisemiye yatkınlık artmıştır
- Hipoglisemiye yatkınlık
  - Doku glikojen depolarının artması
  - Periferik glukoz kullanımının artması
  - Karaciğerde glukoz yapımının azalması
  - Glukozun fetüs tarafından kullanılması
- Hiperglisemiye yatkınlık
  - İnsülin direncinin artmasıyla öğünlerden sonra glukoz artışı

Sağlıklı gebelikte insülin

Pankreatik beta hücrelerin hiperplazisi

İnsülin sekresyonunda artış

İnsülin duyarlılığında artış

İlerleyici insülin direnci

Hipoglisemiye
eğilim

Lipoliz ve ketoza eğilim

Sağlıklı gebelikte glukoz metabolizması

■ Artan lipoliz ve ketoza eğilim

- Annede enerji için tercihen yağların kullanımına
- Mevcut glukoz ve özellikle alanin olmak üzere aminoasitlerin fetüsün kullanımı için saklanması
- Protein katabolizmasını minimize etmeye

katkı sağlar

Sağlıklı gebelikte glukoz metabolizması

- Gebeliğin ilerleyen dönemlerinde karbonhidrat, lipid ve protein metabolizmaları, büyüyen fetusa glukoz ve amino asit sağlarken, gebeye yakıt kaynağı olarak serbest yağ asitlerini, ketonları ve gliserolü yönlendirir.

Sağlıklı gebelikte glukoz metabolizması

- Gebedeki fizyolojik insülin direnci altta yatan çeşitli genetik ve çevresel faktörler nedeniyle aşılımazsa **gestasyonel diyabet** ortaya çıkabilir
- Bu oran tüm gebelerin % 3-7'sidir

Sonuç olarak

- Gebelik periferik metabolik etkilere direnç görülen hiperinsülinemik bir durumdur
- İnsülin ve ilişkili büyüme faktörleri enerji metabolizması, hücre proliferasyonu, doku gelişimi ve farklılaşması için gereklidir
- Gebelikte görülen metabolik değişiklikler anne ve fetüsün gebelik boyunca ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir

Teşekkür Ederim